

Elżbieta Komarnicka

Dlaczego rodzina jest szkołą wartości? Czego uczy nas historia Rodziny Ulmów?

Edukacja wczesnoszkolna, klasa III szkoły podstawowej

Wprowadzenie

Realizacja zajęć wg poniższego scenariusza wpisuje się w działania upowszechniające wiedzę o dziedzictwie Rodziny Józefa i Wiktorii Ulmów, przywracanie pamięci o postawie Polaków ratujących osoby narodowości żydowskiej pod okupacją niemiecką podczas II wojny światowej oraz budowanie wspólnoty narodowej wokół rodziny i wartości, które niesie rodzina.

Cel kształcenia ogólnego: (wynikający z podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej) – „wprowadzanie uczniów w świat wartości, w tym ofiarności, współpracy, solidarności, altruizmu, patriotyzmu i szacunku dla tradycji, wskazywanie wzorców postępowania i budowanie relacji społecznych, sprzyjających bezpiecznemu rozwojowi ucznia (rodzina, przyjaciele)”.

Cel ogólny: poszerzanie świadomości wartości i norm społecznych, których źródłem jest rodzina oraz rozwijanie zachowań wynikających z tych wartości.

Cele szczegółowe:

Wiedza:

- definiuje pojęcie „rodzina”,
- nazywa emocje niezbędne do budowania więzi uczuciowej w rodzinie,
- wymienia podstawowe fakty z historii życia Rodziny Ulmów,
- uzasadnia dlaczego Rodzina Ulmów należy do grona wielkich Polaków,
- nazywa i rozumie wartości będące fundamentem szczęścia w rodzinie

Umiejętności:

- formułuje i zadaje pytania pogłębiające, adekwatne do sytuacji,
- tworzy notatkę tematyczną w różnej formie np. tekst, mapa myśli, notatka graficzna,
- analizuje i reflektuje historię własnej rodziny i wartości, którymi się kieruje,
- dostrzega zachowania z życia codziennego, w których Rodzina Ulmów może być przykładem właściwego postępowania.

Postawa:

- ocenia swoje postępowanie i innych osób, odnosząc się do poznanych wartości,

- pielęgnuje postawę pomagania i troski o innych członków rodziny,
- współpracuje w parach i w grupie.

Czas trwania zajęć: minimum 4 godziny dydaktyczne

Metody pracy: przebieg i aktywności uczniów zostały zaplanowane zgodnie z cyklem Kolba

- oparte na słowie (werbalne), tj.: sesja pytań i odpowiedzi (Q&A), asocjogram, definiowanie pojęć, swobodne wypowiedzi ustne, rozmowa refleksyjna, rozmowa w kręgu, technika niedokończonych zdań, słowniczek tematyczny (chmura wyrazów),
- oparte na obserwacji (oglądowe), tj.: pokaz filmu, fotografii, slajdów,
- oparte na działalności praktycznej uczniów tj.: ekspresja plastyczna: kolaż – praca plastyczna; ekspresja muzyczna: słuchanie i przeżywanie utworu muzycznego; ekspresja ruchowa: ćwiczenia fizyczne; tworzenie chmury wyrazów z wykorzystaniem aplikacji komputerowych, tworzenie tablicy wirtualnej.

Formy pracy:

- kształcenie zintegrowane,
- praca indywidualna – jednolita i zróżnicowana,
- praca w parach i grupach – jednolita i zróżnicowana,
- praca zbiorowa.

Materiały dydaktyczne:

- Film: *Beatyfikacja rodziny Ulmów – 10 września 2023* [etiuda edukacyjna] (ok. 7 min.) Autor: IPNtvPL. Film składa się z trzech części: życie rodzinne w Markowej oczami Wiktorii Ulmy, matki i żony, która ciepło opowiada o mężu, tło historyczne (okupacja niemiecka naznaczona brutalnością i masowym terrorem) oraz beatyfikacja,
- <https://youtu.be/PfjhLvsnyQg?feature=shared>,
- Prezentacja (pdf): *Wychowanie w optyce wartości błogosławionej Rodziny Ulmów*. Autor: ks. dr Waldemar Janiga, ks. dr Witold Burda, postulator procesu beatyfikacyjnego Rodziny Ulmów,
- https://www.pcen.pl/aktualnosciprzemysl/aktualnoscioddzprzemysl/item/download/2122_9029454048140678cbd3f5a88034c9fa.html
- *Hymn do Bł. Rodziny Ulmów* (official). Słowa: Marta Stącel. Muzyka: Marta Stącel, Tomasz Piątek, nagranie wideo: <https://youtu.be/0wGV0VauUh4?feature=shared>.
- Wirtualna tablica (padlet) pt. „Rodzina Ulmów – materiały zebrane”. Autor: Elżbieta Komarnicka,

- <https://padlet.com/elzbietakomarnicka/rodzina-ulm-w-4d1wufs7o-cx4yfdz>,
- Szczęśliwa Rodzina z Markowej – pieśń do Rodziny Ulmów. Śpiew: Małgorzata i Ewa Błazik, ks. Rafał Jaworski, słowa i muzyka: ks. Rafał Jaworski, nagranie wideo: <https://youtu.be/4g1OYsK7AYw?feature=shared>.

Przebieg lekcji:

AKTYWNOŚĆ 1: Moja rodzina – prawda czy fałsz – zadajemy pytania.

Każdy uczeń przygotowuje sobie 3 zdania o swojej rodzinie (zapisuje je na kartce), wśród których dwa są prawdziwe a jedno fałszywe.

Nauczyciel może najpierw podać własny przykład odnoszący się do jego rodziny. Zapisuje na tablicy 3 zdania, a następnie prosi uczniów o zadawanie pytań, które pozwoliłyby im ostatecznie stwierdzić czy to zdanie jest prawdziwe czy fałszywe.

Następnie chętni (lub wszyscy) uczniowie prezentują swoje zdania na forum klasy, a pozostali uczniowie poprzez zadawanie pytań próbują odgadnąć, które jest prawdziwe, a które fałszywe.

AKTYWNOŚĆ 2: Co to jest RODZINA – próba definiowania pojęcia.

Uczniowie w parach układają asocjogram polegający na zapisywaniu skojarzeń z hasłem RODZINA, a następnie na jego podstawie układają definicję hasła RODZINA.

				R					
				O					
				D					
				Z					
				I					
				N					
				A					

					R	A	Z	E	M	
				D	O	M				
			R	A	D	O	Ś	Ć		
			W	C	Z	A	S	Y		
				S	I	O	S	T	R	A
		T	U	L	E	N	I	E		
					M	A	M	A		

Projekt asocjogramu: Elżbieta Komarnicka

Propozycja graficzna asocjogramu uzupełniona przez uczniów:

Pary uczniowskie łączą się w czwórki. Każda para przedstawia swój asocjogram i na podstawie skojarzeń grupa tworzy definicję hasła RODZINA.

Grupa tworzy notatkę na dużej kartce w dowolnej postaci np. tekst, mapa myśli, rysunki itd.

Przedstawiciel grupy prezentuje definicję na forum klasy i przypina notatkę na tablicy.

REFLEKSJA: *Dlaczego rodzina jest szkołą wartości?* – rozmowa (w kręgu) o znaczeniu wartości i norm społecznych ważnych w każdej rodzinie, ukierunkowana pytaniami nauczyciela.

Przykładowe pytania: Za co najbardziej lubisz swoją rodzinę?; Jakie działania i zachowania Twojej rodziny sprawiają Ci najwięcej radości?; Co sprawia, że dzieci czują się bezpieczne i kochane?; Jakie emocje są niezbędne do budowania więzi uczuciowej w rodzinie?; Po czym poznamy, że w rodzinie panuje np.: miłość, zaufanie, przyjaźń, empatia, zrozumienie, szacunek, akceptacja, obowiązkowość, odpowiedzialność, życzliwość, umiar, powściągliwość, pomoc, zadośćuczynienie, przeproszenie, uznanie, uczciwość, wdzięczność, pracowitość, wiara, pasje i zainteresowania?

Kluczowe pytanie: Dlaczego rodzina jest szkołą wartości?

Ćwiczenie ruchowe: Uczniowie dobierają się w pary. Ustawiają się naprzeciw siebie. Zaczynają liczyć do trzech na przemian. Powtarzają tę czynność ok. 5 razy. Następnie zamieniają słowo „jeden” kłaśnięciem. Czyli: kłaśnięcie, dwa, trzy, kłaśnięcie, dwa, trzy itd. Powtarzają tę czynność ok. 5 razy. Następnie zamieniają słowo „trzy” na podskok. Czyli: kłaśnięcie, dwa, podskok, kłaśnięcie, dwa, podskok itd.

AKTYWNOŚĆ 3: Czego uczy nas historia Rodziny Ulmów?

Nauczyciel pokazuje fotografię przedstawiającą Rodzinę Ulmów i zadaje pytanie: Co wiecie o tej rodzinie? Czego możemy nauczyć się od tej rodziny? Uczniowie swobodnie się wypowiadają.

Rodzina Ulmów (Źródło: IPN)

Uczniowie oglądają film pt. *Beatyfikacja rodziny Ulmów – 10 września 2023* [etiuda edukacyjna] (ok. 7 min.). Autor: IPNtvPL, <https://youtu.be/PfjhLvsnyQg?feature=shared>

Nauczyciel ukierunkowuje oglądanie filmu pytaniami: Jaka była historia Rodziny Ulmów? Zapamiętaj kilka faktów; Jakie wartości były najważniejsze dla Rodziny Ulmów?

Poszukiwanie odpowiedzi na pytania:

- Czego dowiedzieliśmy się o Rodzinie Ulmów? Jaka była historia ich życia? Nauczyciel może zapisywać na tablicy, a następnie skomentować zapamiętane przez uczniów fakty.
- Jakie wartości były najważniejsze dla rodziny Ulmów? – zapis na tablicy wartości wymienionych przez uczniów.

Pogadanka nauczyciela z wykorzystaniem prezentacji (slajdy): *Wychowanie w optyce wartości błogosławionej Rodziny Ulmów – najważniejsze wartości w Rodzinie Ulmów*, tj. wiara w Pana Boga, miłość bliźniego, pracowitość, pasje i zainteresowania, https://www.pcen.pl/aktualnosc-przemysl/aktualnosc-oddz-przemysl/item/download/2122_9029454048140678cbd3f5a88034c9fa.html

Sporządzenie notatki o Rodzinie Ulmów na podstawie obejrzanego filmu i prezentacji nauczyciela, w różnorodnej formie, np. tekstu, map myśli, graficznej.

Przykładowa treść do notatki: *Rodzina Ulmów mieszkała na Podkarpaciu we wsi Markowa niedaleko Łańcuta. Sakramentalny związek małżeński Wiktoria i Józef Ulma zawarli 7 lipca 1935 r. Mieli sześcioro dzieci: Stasię (8 lat), Basię (7 lat), Władzia (6 lat), Franka (4 lata), Antosia (3 lata) i Marysię (1,5 roku). Ulmowie tworzyli kochającą się rodzinę, pełną ciepła, szacunku i miłości. W życiu kierowali się wartościami takimi jak: wiara w Pana Boga, miłość bliźniego, pracowitość, pasje i zainteresowania. Na co dzień zajmowali się pracą w gospodarstwie, sadownictwem i uprawą warzyw, hodowlą jedwabników i pszczół. Pan Józef działał społecznie i miał wiele pasji takich jak fotografia, elektrotechnika i historia. Pani Wiktoria zajmowała się dziećmi i prowadziła dom. Byli bardzo religijni, żyli według tego, co mówi do nas Pan Jezus. W czasie II wojny światowej w 1942 roku Niemcy mordowali bardzo wielu ludzi różnych narodowości, a szczególnie Żydów. Polakom zakazali jakiegokolwiek pomocy dla tych Żydów, którzy się ukrywali, pod groźbą śmierci. Mimo terroru jedną z rodzin, która skrywała Żydów u siebie byli Ulmowie. Jednak wiosną 1944 r. Niemcy dowiedzieli się o tym i 24 marca zastrzelili całą rodzinę Ulmów oraz ukrywających się u nich Żydów. W chwili śmierci pani Wiktoria była w zaawansowanej ciąży z siódmym dzieckiem.*

Rodzina Ulmów jest dla nas przykładem niezwyklej rodziny żyjącej wartościami oraz wzorem ludzi, którzy poświęcili życie dla ratowania bliźnich.

W Markowej powstało Muzeum im. Rodziny Ulmów, w którym można szczegółowo zapoznać z tą historią.

13 września 1995 roku – Wiktoria i Józef Ulmowie zostali uhonorowani tytułem Sprawiedliwych wśród Narodów Świata.

10 września 2023 roku odbyła się beatyfikacja Rodziny Ulmów w Markowej na Podkarpaciu.

Ćwiczenie ruchowe: Nauczyciel podaje określone polecenie, uzależniając sposób jego wykonania od wybranego kryterium. Uczniowie gromadzą się w pozycji stojącej w wolnej od ławek przestrzeni klasy. Polecenia: Skocz do przodu! Skocz do tyłu! Skocz w prawo! Skocz w lewo! Kryteria: Mów i rób to samo! Mów odwrotnie i rób to samo! Mów to samo i rób odwrotnie! Mów i rób odwrotnie!

AKTYWNOŚĆ 4: Plastyczny obraz wartości – kolaż

Nauczyciel przygotowuje karteczki z nazwami wartości ważnymi dla rodziny, to jest: miłość, zaufanie, przyjaźń, empatia, zrozumienie, szacunek, akceptacja, pracowitość, wiara, pasje i zainteresowania; dzieli klasę na grupy. W zależności od liczebności klasy, może to być praca w parach lub w grupach.

Uczniowie tworzą pracę plastyczną obrazującą wybraną wartość. Należy uwzględnić pojęcia wiążące się z daną wartością, a także zachowania i normy społeczne.

Można zastosować technikę kolażu z wykorzystaniem obrazków i napisów ze starych, kolorowych gazet. Sugerowany format prac A3.

Przygotowanie wystawy na tablicy klasowej.

Krótkie omówienie przez grupy swoich prac – wskazanie w kolażu najbardziej charakterystycznych dla danej wartości cech.

Wskazówka: prace plastyczne można sfotografować i umieścić na wirtualnej tablicy np. Padlet.

Zajęcia komputerowe: Plastyczny obraz wartości – chmura wyrazów.

Uczniowie tworzą chmurę wyrazów na temat wybranej wartości z wykorzystaniem aplikacji komputerowych np. Tagxedo (www.tagxedo.com) i Wordle (www.wordle.net).

Stworzone chmury wyrazów można zapisać w pliku graficznym i umieścić na wirtualnej tablicy, np. Padlet (www.padlet.com), a następnie link przesłać do rodziców z prośbą o rozmowę z dziećmi wokół tych wartości.

AKTYWNOŚĆ 5: Na zakończenie – słuchamy i przeżywamy...

Wysłuchanie i przeżywanie *Hymnu do Bł. Rodziny Ulmów* (official). Nagranie video: <https://youtu.be/0wGV0VauUh4?feature=shared>

Zadanie rozwojowe:

Zastanów się i porozmawiaj o tym z kimś z Twojej rodziny:

- Co możesz zmienić w swoim zachowaniu i postępowaniu, by być bardziej pomocnym w swojej rodzinie? – podaj min. dwa przykłady.
- W jaki sposób możesz bardziej zatroszczyć się o pozostałych członków swojej rodziny? – podaj co najmniej jeden sposób.
- Jakie jest Twoje postanowienie i kiedy zaczniesz?

EWALUACJA ZAJĘĆ: Nauczyciel wyświetla zestaw niedokończonych zdań i prosi, aby każde dziecko zastanowiło się nad odpowiedziami i udzieliło ich koleżance/koledze w parze:

„Podczas dzisiejszej lekcji: dowiedziałam/łem się że.....; najbardziej podobała mi się aktywność dotycząca....; trudne dla mnie było...; chciałbym dowiedzieć się więcej o ...”

Warunki realizacji:

Warto uprzedzić rodziców o planowanej realizacji tematyki związanej z historią Rodziny Ulmów. Można przesłać link do materiału filmowego, aby byli przygotowani na ewentualne pytania dzieci. (Film: *Beatyfikacja rodziny Ulmów – 10 września 2023*; film: „*Samarytanie z Markowej. Historia Rodziny Ulmów*”)

W załącznikach znajduje się dostęp do Wirtualnej tablicy (padlet) pt. „Rodzina Ulmów – materiały zebrane”, na której zostały zebrane różne materiały związane z tą tematyką.

Zaleca się pracę w parach lub w zależności od wielkości klasy może to być także praca w grupach 3 lub 4-osobowych.

Praca wokół wartości może być kontynuowana z wykorzystaniem aplikacji komputerowych do tworzenia chmury wyrazów tj. Tagxedo (www.tagxedo.com) i Wordle (www.wordle.net). Może to być propozycja na zadanie domowe lub podczas zajęć komputerowych.

Warto stworzyć wirtualną tablicę, na której zostaną zebrane wykorzystywane a także wytworzone przez uczniów materiały. Następnie można link do tablicy udostępnić wszystkim uczniom i ich rodzinom.

Nauczyciel może wcześniej zgromadzić kolorowe gazety, które dzieci wykorzystają do tworzenia kolaży.

Opracowanie: Elżbieta Komarnicka – nauczyciel konsultant w Podkarpackim Centrum Edukacji Nauczycieli, Oddział w Przemyślu, przy PZPW w Rzeszowie